

Eksamensoppgaver og eksamenssvar fra NOR1267, **hovedmål**, våren 2024

Eksempel 2: Kortsvar og langsva
«sammenlign og reflekter»

Kortsvarsoppgave

Vedlegg:

- «Håvamål», strofe 23
- «Godnatta til alle som angrer» av Gro Dahle

«Håvamål» er et norrønt dikt der guden Odin gir menneskene råd om hvordan de best bør leve. "Godnatta til alle som angrer" er et dikt fra vår egen tid.

Sammenlign noen sider ved form og innhold i de vedlagte diktene. Bruk eksempler fra vedleggene og relevant fagspråk.

Skriv mellom 250-300 ord.

Svaret ditt vil bli vurdert på følgende områder:

- Svar på oppgaven
 - sammenligner diktene
 - viser forståelse av diktene
 - har eksempler og bruker relevant fagspråk
- Struktur og sammenheng
- Språkføring og formelle ferdigheter

1. Les oppgaveinstruksen til kortsvaret og diskuter hva man skal gjøre i denne oppgaven.

2. Les elevsvaret.

- a. Marker deler av kortsvaret som viser sammenligning av form
- b. Marker deler av kortsvaret som viser sammenligning av innhold
- c. Strek under eksempler på relevant og presist fagspråk
- d. Strek under eksempler/sitater fra tekstvedleggene
- e. Marker eksempler på presist og nyansert språk og/eller eksempler der språket er uklart
- f. Kommenter hvordan kortsvaret er strukturert, og vurder om strukturen er hensiktsmessig ut fra oppgaveteksten.

Kortvarsoppgave – elevsvar:

Diktet «Håvamål» er fra norrøn tid og er et gudedikt fra Den eldre Edda der guden Odin taler til menneskene, mens diktet «Godnatta til alle som angrer» (Dahle, 2009) er et dikt fra moderne tid.

Den vedlagte strofen fra «Håvamål» har en fri form uten fast rimmønster, men med bokstavrim «Vitlaus mann vaker» og «tunge tankar [...] trøytt» (Ødegård, 2014). Diktet «Godnatta til alle som angrer» har også en fri form uten fast rimmønster, men her er det tilfeller av enderim: «angrer» og «reparere», «tankene» og «ordene», og bokstavrim: «knyter knuter» og «kan du kanskje» (Dahle, 2009). Bokstavrimene gir diktene en viss rytme.

Et felles tema i diktene er å overtenke og angre, men de er vinklet på ulikt vis; mens «Håvamål» kan tolkes som en slags dom om at det bare er ukloke menneske som ikke sover på natta, vitner Dahles dikt om håp og nye muligheter. «Håvamål» har en slags brutalitet i seg; de ukloke valgene fra nattestid tilgis ikke: «vanskane er slik dei var» (Ødegård, 2014). Dahles dikt viser på den annen side tilgivelse. Det lyriske jeg trøster mennesker som ikke får sove og sier: «men kanskje i morgen [...] kan du kanskje si unnskyld» (Dahle, 2009).

Det anvendes metaforer i begge diktene som gjør at temaet kommer tydeligere fram. «knyter knuter på tankene» og «lapper og syr og spinner» (Dahle, 2009) kan bety at man har mange engstelige tanker gjennom natten. «Håvamål» tar også i bruk en metafor: «strir med tunge tanker» (Ødegård, 2014), som kan bety at noen bekymrer seg og overtenker så mye at han ikke får sove.

Diktene har noen likheter med fri form, bokstavrim, metafor og felles tematikk, men en tydelig forskjell er at det lyriske jeg har ulike syn på mennesker som grubler på natta og ikke får sove.

Litteraturliste:

Dahle, Gro: «Godnatta til alle som angrer», fra God natt, natt, Cappelen Damm 2009.

Garthus, K, M., Nyhus, J, Ø. & Schulze, A-M. (2022). Intertekst. Fagbokforlaget.

Ødegård, Knut (gjendiktning og kommentarer): Edda-dikt, Band I, Voluspå & Håvamål. Poesi, mytologi og middelalderliv, Cappelen Damm 2014.

Langsvarsoppgave

Vedlegg:

— Hans Børli: «Det vanskeligste», publisert i avisa «Glåmdalen», 27.1.1973

— Guro Sibeko: «Vår hær», framført i ei forestilling for Den kulturelle skolesekken (DKS), 2023

Sammenlign noen sider ved form og innhold i de vedlagte diktene og reflekter over verdiene som kommer fram i dem. Bruk eksempler fra vedleggene og relevant fagspråk.

Svaret ditt vil bli vurdert på følgende områder:

- Svar på oppgaven
 - viser forståelse av de vedlagte diktene
 - har eksempler og bruker relevant fagspråk
 - sammenligner diktene
 - reflekterer over verdiene som kommer fram i diktene
- Struktur og sammenheng
- Språkføring og formelle ferdigheter

1. Les oppgaveinstruksen til langsaret og diskuter hva man skal gjøre i denne oppgaven.

2. Les elevsvaret.

- a. Marker deler av langsaret som viser sammenligning av form
- b. Marker deler av langsaret som viser sammenligning av innhold
- c. Marker deler av langsaret der eleven reflekterer over verdiene som kommer fram i diktene
- d. Strek under eksempler på fagspråk og faglige formuleringer
- e. Strek under eksempler/sitater fra tekstvedleggene
- f. Marker eksempler på presist og nyansert språk og/eller eksempler der språket er uklart
- g. Kommenter hvordan langsaret er strukturert, og vurder om strukturen er hensiktsmessig ut fra oppgaveteksten.
- h. Diskuter hvilke andre måter man kan strukturere svaret i denne oppgaven.

Langsvarsoppgave – elevsvar:

Å elske seg selv

I ethvert menneske som elsker, og velger å la seg selv bli elsket, ligger det en aksept for at man er bra nok som man er. En aksept som riktignok kan utfordres, men som i det avgjørende øyeblikket avslutter den selvkritiske kampen om selvhevdelse og feilfrihet. En aksept som tillater blomster å spire og gro, i næring av de egenskapene individet allerede eide. Diktene «Det vanskeligste» av Hans Børli (1973), og «Vår hær» av Guro Sibeko (2023), fremmer verdien av å kunne akseptere og elske seg selv, men de tematiserer samtidig utfordringene og det menneskelige ved engstelse og usikkerheter.

I begge diktene er motivet et lyrisk jeg som henvender seg til leseren, og forsøker å skildre usikkerheter og selvaksept. I Børlis dikt «Det vanskeligste» (1973), taler det lyriske jeg-et til et «du»: «Husk du skal bo i hus med deg selv» og «Det går nok bra, kamerat» (Børli, 1973). I «Vår hær» av Guro Sibeko (2023) taler også det lyriske jeg til et «du»: «Du som er fjorten år [...] Du veit det kanskje ikke enda». En forskjell er at jeg-et i Sibeko sitt dikt henvender seg til flere ulike «du»: «du som er åttitre», «Du som har rosa lakk på tær». Dette gjør at diktet ikke oppleves like intimt som Børlis dikt. Det kan heller sies å virke rekrutterende, eller på et vis inkluderende. Diktet henvender seg til mangfoldet av mennesker, ved å skildre flere spesifikke mottakere. Slik favner og berører diktet et stort antall mennesker, og resulterer i en følelse av fellesskap og aksept.

Kjærlighet til seg selv og aksept for ulikheter tema man finner i begge diktene, men også usikkerhet og selvhat. Det lyriske jeg oppfordrer til kjærlighet til selvet, også de delene av en selv som er vanskelig å like, som: «...kviser og fett hår og ridebukselår» eller at du «vagger som ei bekkeløst kjerring når du går» (Sibeko, 2023). Du må «Holde ut med seg selv» sier det lyriske jeg i Børlis dikt. Det lyriske jeg i Sibekos dikt, sier: «Det går bra. Du veit det kanskje ikke enda, men du er i min hær.». Begge diktene handler altså om å tro på seg selv, men det gjøres likevel på forskjellige vis; mens det i Børlis «Det vanskeligste» (1973), er en tydelig henvisning til én person, taler «Vår hær» (2023), til flere som føler seg usikre. Det kan også tyde på at mottakerne i Sibekos dikt er homofile eller trans for i siste strofe står det: «jeg håper at du veit at hvis du blir i beit for ork til å late som om du er streit er det en plass med navnet ditt på midt i flokken». Fjortenåring i strofe en tør ikke «ta trikk til skolen fordi der kan det være noen ingen må skjønne at du vil ha», den gamle damen på åttitre, i strofe to, har «en herregarderobe i skapet», og i strofe tre er det kanskje et mannlig «du» som skjuler at hen har «rosa lakk på tær i militærstøvler».

Sibeko bruker også kontraster i diktet for å forsterke tematikken ved å sette det gode – kjærligheten, opp mot det onde – hatet. En kan tolke at de gode er de som har vansker og usikkerheter, men som fortsetter å kjempe for livets rett. Det onde er det brutale ved menneskeheten, de som sender «jævlig stygge blikk», «heterotyranniet» og «patriarkatet». Hun vise at godheten kan seire over hatet når den er samlet: «Vi er en armé som setter USA og Israel i skyggen» (Sibeko, 2023).

Diktenes komposisjon fremmer diktenes budskap og innhold. «Det vanskeligste» av Børli (1973) er delt inn i tre strofer med ulikt antall verselinjer (6, 12, 3), og har fri form. Den første strofen synes å være en form for innrømmelse, en slags erkjennning av at det å akseptere seg selv er vanskelig: «Det vanskeligste er å holde ut med seg selv». Den andre strofen fungerer som en slags oppmuntring til å prøve tross vanskelighetene: «Men prøv med det gode!». I den tredje strofen, følger en slags konklusjon, eller en form for påminning om hvor farlig selvhat kan være: «For mye av hatet og kulden i verden kommer av menneskets tærende selvhat».

Diktet «Vår hær» av Guro Sibeko er inndelt i fem strofer med ulikt antall verselinjer i strofene (8,6,12,18,12), og har i likhet med Børli sitt dikt en fri form. Diktet får en slag rytme i form av gjentakelse av «Du som» (Sibeko, 2023) blir gjentatt hele ni ganger i de tre første strofene. I tillegg er det noen enderim i diktet som skaper en form for rytme selv om enderimene ikke har et fast rimmønster. For eksempel: «dansen», «sjenansen», «balansen» i strofe tre, og «skuldre», «huldre», «buldre» og «smuldre» i strofe fire (Sibeko, 2023).

Komposisjonen i «Vår her» har en form for todeling. I de tre første strofene er det en aktiv henvendelse til forskjellige mottakere, og dette kan tolkes som en form for rekruttering. Det lyriske jeg-et henvender seg til ulike «du» som opplever usikkerhet. Mottakeren betrygges så av at det finnes et fellesskap gjennom en formulering som går igjen i siste verselinje i de tre første strofene: «Du er i min hær» (Sibeko, 2023). I de to siste strofene vises dette fellesskapet. Den fjerde strofen fremmer denne «hæren» sine styrker: «Det er flere av oss enn det er av finnmarksmyggen» og «vi har dobbeltøks i henda og hver vår kongeboa

rundt begge skuldre». Den femte og siste strofen vitner om forståelse for at overgangen til selvaksept kan være en prosess: «Og om du ikke tør å gå med oss nå er det greit». Diktenes form har betydning for hvordan diktene leses, og den litt kaotiske frie strukturen i begge diktene passer til hvordan «du» har det inni seg.

Forfatterens bruk av virkemidler forsterker diktenes tema og budskap. I «Det vanskeligste» av Hans Børli (1973) har diktet lite preg av romantisering, men vitner heller om en brutal ærlighet. Selv om det anvendes noen språklige bilder, for eksempel metaforen: «Så lenge lyset brenner i øynene dine» (Børli, 1973), som kan tolkes som at «du» ikke har gitt opp, er virkemidlene brukt på en jordnær måte. Et annet eksempel på denne jordnære, litt humoristiske bruken av virkemidler, er metaforen: «det lukter sure strømper av din sjel» og besjelingen: «skal speilet hviske til deg der du står innsydd i ditt eget skrukne skinn og med såpe rundt øreknutene» (Børli, 1973). Bruken av de språklige virkemidlene er så nedtonet at den på et vis øker intimiteten mellom taler og leser, og gjør at temaet om selvkjærlighet forsterkes og ufarliggjøres. De humoristiske språklige bildene letter også litt på den alvorlige stemningen i diktet.

I diktet «Vår hær» av Guro Sibeko (2023) finner man på den annen side bruk av virkemidler som ikke er fullt så nedtonet. I diktet finner man også metaforen «hær», som gjentas fire ganger. Det er klart at det ikke finnes noen «verdensomspennende armada» med «bittesmå granater i konfekteska» (Sibeko, 2023), bygd opp av vanlige, usikre mennesker. En kan derfor heller forstå «hær» som en metafor for et fellesskap. Et slags inkluderende fellesskap, med rom og aksept for det mangfoldige ved menneskeheten.

I «Vår hær» av Guro Sibeko (2023) finner vi også mange negative ladde ord som «kviser», «fett hår», «stygge blikk», «gammel dame» og «drittlei». Dette er et virkemiddel som lager en ukomfortable stemning i diktet. Dette virkemidlet finner vi også i diktet «Det vanskeligste» av Hans Børli (1973) med de negative ladde ordene «sure strømper», «skrukne skinn», «glisne håret». I begge diktene er det samtidig brukt noen positive, oppløftende ord som blir en kontrast til de negative ordene. Børli skriver «prøv med det gode», «lyset brenner» og «Det går nok bra, kamerat». Og Sibeko skriver «Det går bra», «jeg håper at du veit», «en plass med navnet ditt på» og «stjernestøv». De positive ordene skal trøste mottakeren og vise at man kan vinne over det negative. Felles i begge diktene er at det lyriske jeg-et er håpefull og sier «Det går bra».

Diktene «Det vanskeligste» av Hans Børli, og «Vår hær» av Guro Sibeko, er begge dikt som trekker fram verdien og viktigheten av kjærlighet til selvet, samt aksepten for menneskehetens mangfold. Diktene tilnærmer seg tematikken på ulikt vis med ulike motiv. Felles for diktene er fri form, samt bruken av metaforer som gjør at diktenes budskap og tematikk forsterkes. Diktene løfter frem et tabuemne, men det blir skildret med varme og inkludering. Og selv om tematikken er alvorlig og viktig, bruker begge forfatterne noen humoristiske språklige bilder. Kanskje gjør de det for å vise at vi ikke må ta oss selv så høytidelig, livet er for kort til å bruke på selvhat. Verdiene i diktene vitner om både et ønske om en endring tilknyttet menneskers syn på selvet, samt et ønske om større aksept i samfunnet for mangfold. Budskapet til forfatterne er viktige påminnelser til oss mennesker: «For mye av hatet og kulden i verden kommer av menneskets tærende selvhat». Vi må heller «prøv med det gode» og «med

litt vennlighet» (Børli, 1973), og minne hverandre på: «ikke vær fortvila!
Det går bra» (Sibeko, 2023).

Litteraturliste:

Børli, Hans: «Det vanskeligste» (dikt), publisert i avisa Glåmdalen 27.
januar 1973.

Sibeko, Guro: «Vår hær», framført i ei framsyning for Den kulturelle
skolesekken (DKS), 2023.

Kommentarer fra sensor:

Svar på kortsvarsoppgaven:

Eleven viser meget god forståelse for tekstvedleggene. Hen sammenligner form og innhold i de vedlagte diktene på en god måte ved hjelp av eksempler og relevant fagspråk.

Svar på langsvarsoppgaven:

Eleven viser meget god forståelse for tekstvedleggene. I svaret blir både form og innhold sammenliknet på en relevant og god måte. Det er brukt relevant fagspråk og flere eksempler fra tekstvedleggene. Eleven reflekterer over verdiene som kommer fram i tekstvedleggene på en god måte.

Struktur og sammenheng:

Både kortsvaret og langsvaret har hensiktsmessig struktur som fungerer godt.

Språkføring og formelle ferdigheter:

Tekstene har klare formuleringer med variert ordforråd, og det er gjennomgående korrekt rettskriving og tegnsetting

Kandidaten har samlet sett vist meget god kompetanse til skriftlig eksamen i norsk hovedmål og svaret er vurdert til karakteren 5.